

Nr B 43

Utlåtande i anledning av riksdagens år 1957 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket, i vad berättelsen avser reservpensionsförmåner inom försvaret.

(5:e avd.)

Statsutskottet får härmed underställa riksdagens prövning riksdagens år 1957 församlade revisorers berättelse, i vad den avser reservpensionsförmåner inom försvaret, jämte i anledning därav till Kungl. Maj:t avgivna utlåtanden.

Under försvarsdepartementet, § 9, har revisorerna upptagit frågan om reservpensionsförmåner inom försvaret (del I, s. 87—92).

Efter en redogörelse för nu gällande bestämmelser i ämnet anför *revisorerna* för egen del följande.

Enligt nuvarande system för anställning i krigsmaktens reserver av bl. a. förtidsavgången och reservanställd personal — de personalkategorier som, såvitt nu är i fråga, torde utgöra de ur militär synpunkt viktigaste — tillämpas tre anställningsperioder, nämligen en första period, som upphör med utgången av det kalenderår varunder vederbörande fyller 38 år, en därpå följande period, som varar intill utgången av det kalenderår under vilket vederbörande uppnår 47 års ålder, samt en sista period, som slutar med utgången av det kalenderår varunder vederbörande uppnår 55 års ålder.

Vid avgång från reservanställning med utgången av en anställningsperiod blir förtidsavgången och reservanställd personal, som i vederbörlig ordning fullgjort under sagda period åliggande tjänstgöringsskyldighet, berättigad till reservpension fr. o. m. det kalenderår som följer efter det varunder vederbörande uppnått 55 års ålder. Pensionen utgår med olika belopp beroende på under vilken anställningsperiod vederbörande varit anställd i reserven. Pensionernas storlek är däremot icke avhängig av den omständigheten, att vederbörande innehaft reservanställning under samtliga eller allenast en eller två av ifrågavarande anställningsperioder. Ej heller har den sammanlagda anställningstiden i reserven eller omfattningen av vederbörandes reservtjänstgöring någon betydelse vid bestämmandet av pensionens storlek. Anledningen till berörda förhållande torde vara den, att anställning i reserv regelmässigt ansetts skola äga rum vid yngre levnadsålder. Reservanställning torde också normalt böra ske under den första anställningsperioden för att därefter fortsätta under de påföljande perioderna. För att komma i åtnjutande av reservpension bör med andra ord vederbörande ha att fullgöra reservtjänstgöring under en relativt lång anställningstid.

Såsom ovan nämnts förekommer emellertid för närvarande att förtidsavgången och reservanställd personal tillåtes vinna inträde i reserv vid

förhållandevis hög ålder. Det har sålunda inträffat, att anställningshavare genom fullgörande av reservtjänstgöring under en tjänstgöringsperiod om allenast 30 dagar förvärvat rätt till en från 55 års ålder utgående reservpension med i runt tal 2 300 kronor per år. Det må i detta sammanhang som jämförelse nämnas, att värnpliktsavgången anställningshavare i reserven efter obligatorisk anställning i reserven mellan 47 och 55 års ålder samt två tjänstgöringsomgångar om sammanlagt 60 dagar erhåller reservpension med ett årligt belopp av endast 588 kronor för officer och 462 kronor för underofficer. Enligt vad revisorerna inhämtat har av de under femårsperioden 1952—1956 förtidsavgångna officerarna och underofficerarna — ca 300 — flertalet vunnit inträde i reserven. En stor del av nämnda anställningshavare hade därvid uppnått relativt hög ålder. Statsverkets årliga kostnader för reservpensioner åt personal som vid dylik ålder inträder i reserven uppgå sålunda till avsevärda belopp. Någon möjlighet att i samband med anställning i reserven föreskriva reducering av vederbörandes reservpensionsförmåner föreligger icke enligt nu gällande reservbefälsbestämmelser.

I sin år 1955 avgivna berättelse upptogo revisorerna bl. a. till behandling frågan, huruvida reservbefälsinstitutionen över huvud fyllde en sådan funktion att den borde bibehållas. I anslutning härtill framhöllo revisorerna att, bortsett från vilken ställning som toges till nämnda spörsmål, vägande skäl syntes tala för att anställning i reserv borde upphöra med värnplikts-tidens utgång. Statskontoret anslöt sig, såsom tidigare berörts, till denna uppfattning. Från försvarets civiltjänstverksamhets sida framhölls bl. a. önskvärdheten av dels att bestämmelser av sådan innebörd utfärdades, att anställningshavare som under viss tid åtnjutit och som framdeles kunde förväntas åtnjuta uppskov med inställelse till tjänstgöring vid mobilisering, utan ansökan skulle avföras från anställning i reserven, dels att anställningshavare som på grund av annan anställning vid krigsmakten vore krigstjänstgöringsskyldig likaledes utan ansökan skulle avföras från reservanställning, dels slutligen att pensionsberättigande anställning i reserven icke borde beredas den som uppnått viss högre levnadsålder.

De av revisorerna i det föregående påtalade förhållandena i avseende å tillämpningen av nu gällande bestämmelser om anställning i krigsmaktens reserver torde giva vid handen, att även vid ett bibehållande av reservbefälsinstitutionen såsom sådan möjligheter föreligga att i avsevärd grad nedbringa kostnaderna för densamma. Enligt revisorernas uppfattning kan det exempelvis icke anses rimligt att en vid förhållandevis hög ålder anställd person i reserven skall, oberoende av den tid vederbörande fullgör tjänstgöring i reservanställningen, tillerkännas rätt till reservpension med högsta utgående belopp.

Revisorerna vilja i detta sammanhang också rikta uppmärksamheten på frågan, från vilken tidpunkt reservpension för de reservanställda lämpligen bör utgå. Enligt revisorernas mening kan ifrågasättas huruvida icke nu gällande pensioneringsålder av 55 år är för låg med hänsyn till att reservpensionen liksom andra pensioner närmast torde få betraktas såsom ett bidrag till vederbörandes levnadskostnader under ålderdomen eller den tid han icke längre är förmögen till förvärvsarbete. Nuvarande åldersgräns torde ha sitt ursprung från det livräntesystem som i slutet av 1800-talet infördes för reservpersonal. Även om för andra grupper tjänstemän en så förhållandevis låg pensionsålder som 55 år gäller, synas därför flera skäl tala för att frågan om reservpersonalens pensionsålder upptages till omprövning. Härvid torde böra beaktas att vissa befattningar inom försvaret — exempelvis i expeditionstjänst — äro av sådan karaktär, att hinder icke

behöva möta att för ifrågavarande göromåls bestridande anlita reservpersonal som uppnått högre levnadsålder än 55 år. Till belysande av vilka möjligheter till besparingar för statsverket som här stå till buds må omnämnas, att de sammanlagda kostnaderna för reservpensioner till f. d. anställningshavare i reserven med en ålder mellan 55—60 år torde uppgå till omkring 1 miljon kronor per år.

Här avhandlade spörsmål anse revisorerna vara av sådan ekonomisk betydelse, att de påkalla snara direktiv från Kungl. Maj:t rörande tillämpningen i vissa delar av gällande reservbefälskungörelser. Vidare finna revisorerna det angeläget att sådana ändringar i nämnda kungörelser vidtagas, att ur försvarets synpunkt obehövligen reservanställningar i fortsättningen förhindras. Revisorerna förutsätta såsom självfallet, att därvid vederbörlig hänsyn toges till de synpunkter som från militärt håll kunna anläggas på förevarande spörsmål.

Utlåtanden har avgivits av *överbefälhavaren*, som inhämtat yttranden från försvarsgrenscheferna, *försvarets civilförvaltning* och *statskontoret* (del II, s. 140—151).

Utskottet. De av riksdagens revisorer påtalade förhållandena med avseende å tillämpningen av gällande bestämmelser om anställning i krigsmaktens reserver syftar bl. a. på att inträde i reserven kan vinnas vid förhållandevis hög ålder, varvid anställningshavaren det oaktat och oberoende av den tid han fullgör tjänstgöring i reservanställningen kan bli berättigad till reservpension med högsta utgående belopp. Revisorernas ifrågavarande iakttagelse berör huvudsakligen den s. k. förtidsavgångna personalen. Revisorerna finner det angeläget att sådana ändringar i gällande reservbefälskungörelser vidtas, att ur försvarets synpunkt obehövligen reservanställningar förhindras.

Då spörsmålen om rekrytering, utbildning och organisation av arméns befälskårer för närvarande behandlas inom 1954 års befälsutredning och ställning till de av riksdagens revisorer berörda frågorna lämpligen inte kan tagas förrän utredningen slutfört sitt uppdrag, har utskottet velat begränsa sig till att vad i förevarande ärende förevarit för riksdagen
omförmäla.

Stockholm den 11 juli 1958

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Närvarande: se under utlåtandet nr 46.